

STUDENTSKA PRAKSA

Poslije prve godine studija, imali smo obveznu studentsku terensku praksu u trajanju od mjesec dana. Nas dvije kolegice, Blaženka i ja, upućene smo u Split u Ured za novu izmjeru. Hura, idemo na more! Tko si je tih godina mogao priuštiti more!?! Pun pogodak!

Vrući je srpanj 1958. godine. Noćnim vlakom u rano jutro stižemo u Split. Nađemo traženi Ured. Primio nas je direktor inženjer Ante Klarić. Nakon što smo izmijenili dvije-tri rečenice, odmjerio nas je obučene onako po ženski, u neke suknje i bluze i iznebuha upitao:

— A imate li vi gaće?

Zaprepaštene smo. Čovjek u godinama, a pita za gaće. Vidi da smo u neprilici, pa brzo nadoda:

— Gaće za teren!

Nije on nas pitao za mudante, nego za gaće. Da su mu došli muški studenti ne bi ni morao to pitati, ali ženske, pa im još mora objašnjavati što su gaće u Splitu!

Naravno da smo imale terenske hlače.

Terenska grupa kojoj smo upućene, imala je sjedište u Solinu. Mi smo se smjestile kod obitelji Klarin u obližnjem slikovitom mjestu Vranjicu na istoimenom otočiću koji je nasipanom cestom spojen s kopnom. Kuća je na sjevernoj strani otočića uz more, pa kad preskočimo niski suhozid, vidimo cijeli Solinski zaljev, a ponad njega uzdižu se Kozjak i Mosor. Tu se svakoga popodneva kupamo. U kući imamo sobu, a s gospođom Klarin dogovorile smo se i za prehranu.

Do ureda u Solinu ima oko dvadesetak minuta pješice. Radi se od šest ujutro do dva sata poslije podne. Već je u rano jutro nenasnosna vrućina, a asfalt i kamen su do podneva usijani. Šef radilišta je Branko Dragaš. U terenskoj ekipi je i njegova supruga Vesna. Dodijeljena sam terenskoj grupi koja se sastojala od dva stručnjaka i tri radnika-figuranta. Blaženka je bila u drugoj takvoj grupi. Ujutro bismo se svi asfaltiranom cestom uputili uzbrdo prema selu Mravince podno Mosora. Ekipe su snimale teren za izradu novih katastarskih planova. Do mjesta snimanja hodali smo oko jedan sat, a katkad i duže. Figuranti su nosili instrumente, tronošce, letve, trasirke i čelične vrpce za mjerenje. Hodajući do terena i prije nego bismo počeli raditi, od znojenja i vrućine sva nam se odjeća

prilijepila za tijelo. Svaka je ekipa imala svoj dio terena. Šef radilišta bio je šef naše grupe. Izrađivao je skicu mjerenja, a Tomislav Gojčeta, drugi stručnjak, namjestivši tronožac s instrumentom iznad poligonske točke, snimao je sve ono što se nalazilo u prostoru. Sadržaj snimanja bili su putovi, kuće, gospodarske zgrade, međne točke parcela i štošta drugo. Radnici su naokolo, prema nalogu voditelja skice, nosali trasirke, letvu i kanticu s kistom i crvenom bojom. Voditelj skice određivao je redosljed točaka snimanja, a radnik je na kamenu bojom obilježavao međne točke. Kako nisam bila ni za što zadužena, trčkarala sam oko njih i šefu preko ramena zavirivala u skicu mjerenja koju je crtao sjedeći na tronošću. Donosila sam im vode iz sela ili brala smokve. Osjećala sam se suvišno. Rado bih malo zavirila u onaj instrument. Instrumentom su se na letvi opazali kutovi i dužine za svaku obilježenu točku, ali i za sve druge točke koje nije bilo potrebno obilježavati, kao na primjer uglove kuće, električni stup i drugo. To je bilo tahimetrijsko snimanje terena. Šef je na skicu upisivao broj točke, a opservator je pod istim brojem u zapisnik upisivao opažane podatke. Stajala sam neko vrijeme kraj tog opservatora koji mi je, nekim čudom, dao zapisnik i diktirao opažane podatke. Snimanje je teklo brže, ali ne zadugo. Kad je šef ugledao što se događa, počeo je urlati na kolegu, a mene udaljio, vjerojatno od straha da štogod ne zapišem pogrešno.

Bila sam nesretna što ništa stručno ne mogu raditi pa sam se izborila da barem nosim kanticu s *piturom*. Cijeli bogovetni dan kistom sam po kamenju *piture* crvene točke snimanja na onoj vrućineta. Nakon završetka radnog vremena, potpuno dehidrirani i osušeni ustiju, teturali smo nizbrdo do Solina, odnosno Vranjica.

Preko zidića i buć u more. Divota! Iz očiju i mozga ispirem one vruće, blješteće, crvenom piturom obojene, točke. I znoj. Nakon kupanja idem na ručak. Domaćini imaju sina koji je stariji od nas i negdje zaposlen i kćer Mariju koja je maturirala u splitskoj gimnaziji i sprema se na studij u Zagreb. Marija ima u susjedstvu nekoliko svojih vršnjaka. Školarci i studentarija. Kadgod imamo na raspolaganju barku, veslamo po zaljevu i kupamo se. Vranjic, otkud god ga pogledaš, s crkvenim tornjem izgleda kao slatka puslica. Nedjeljom bi Marija stala na zidić i zvonkim glasom zavikala:

— Lukiša, dovedi brod za uru i po, idemo frigate palaćinke na Barbarinac.

Tako bismo se nas šest-sedam, oko dva sata poslije podne, ukrkali na barku

i odveslali do hridi sa svjetionikom. Svjetionik je bio usred zaljeva na betonskom postolju, na visini od oko tri metra. Svi su oni skakali odozgo naglavačke u more, a kako je mene bilo strah, naprosto su me bacili. Tako sam na svojoj koži osjetila što je to prirodno odabiranje. Kasnije sam, naravno još uvijek u strahu, radije skakala sama, nego da me prirodno odabiru. Dečki su ronili i vadili kokošice. Tako Spliciáni zovu dagnje pa sam tada prvi put kušala žive školjke. Rastvarali su ih specijalnim šiljatim noževima. Bilo ih je puni pjat, to jest tanjur. Začinjene limunom i maslinovim uljem, jeli su ih s kruhom u slast pa sam im se i ja pridružila. Poslije smo na nekakvom špiritusnom kuhalu pekli palačinke, mazali ih pekmezom i sladili se. Tako je to bilo nedjeljom. U ona su se vremena još jele školjke i riba koju su domaći lovili u Solinskom zaljevu!

Ja sam se vrlo brzo prilagodila društvancu u Vranjicu i zazirala od toga da se u slobodne sate družim bilo s kim od geodeta. Oni su provodili poslijepodneva u terenskoj kancelariji. U njoj je bilo vruće, bolje rečeno sparno i zagušljivo. Kuća u kojoj je bila kancelarija, bila je u udolini uz rijeku Jadro. Pilo se pivo i kartalo. Nisam smatrala da je to dobar način da se potroši slobodno vrijeme. Danas znam da je trebalo svako popodne ili navečer srediti, iscrtati i izračunati s terena prikupljene podatke, a da su pivo i kartanje bili samo predah. Nisam o tome ništa znala i nije me bilo briga. Ako sam slobodna u dva popodne, neće me vidjeti do sutra ujutro! Ne prije šest ujutro!

Jednog smo nedjeljnog poslijepodneva besciljno veslali zaljevom. S nama je gotovo uvijek bila mala petogodišnja djevojčica, sestra djevojke iz susjedstva. Svi smo se s njom rado igrali. Veslajući, približili smo se velikom, usidrenom, zahrđalom, grčkom brodu. S gornje palube naslonjen na ogradu, očevidno dosađujući se, gledao nas je časnik u ljetnoj odori. Zatim nas je, mašući rukom, pozvao da se približimo. Doveslali smo do broda. Bio je naš čovjek i pozvao nas je da se popnemo na brod.

S broda su visjele mornarske ljestve od debelih konopa. Vezali smo barku i svi se popeli na brod pa i mala sestra. Čovjek nas sve srdačno pozdravi i predstavi se kao drugi časnik na brodu. Kaže da već dugo plovi na tom brodu, posada mu ima slobodno, svi su na kopnu. Tek izmijenimo nekoliko rečenica, kad li se, kao da je pao s neba, na brodu stvori drug milicioner. Mi na stranom brodu, naša barka vezana za strani brod s morske strane! Odmah je počelo ispitivanje:

— Pokažite lične karte! Tko vam je dao dozvolu za pristup na strani brod? Po što ste došli na brod. Šverc? Ženske?

Mi nemamo *lične karte*, nemamo dozvolu, nismo ni po što došli, mi smo golišavi, u kupaćim kostimima i gaćama, mokri i slani od kupanja. No, ne da se on baš lako:

— Jel' vi znate da ne smijete na strani brod? Šta radi tu ovo dijete? Kamufლაža! Oćete u zatvor?

Mi ne znamo, ali smo upravo saznali, da ne smijemo na strani brod, naravno da ne želimo u zatvor, a s djetetom se igramo i čuvamo ga. Drug silazi do čamca, ne nađe ništa osim vesala, vraća se i drekne:

— Marš u čamac i da vas više nisam vidio!

Sjurimo se niz one konope do čamca, oponašamo *organa* i urlamo od smijeha. Naravno, najprije smo odveslali dovoljno daleko.

Na terenu se nastavljalo snimanje, *pituranje*, sunce nas je nesmiljenom žestinom peklo na onom kamenjaru, radovi su napredovali prema sve višim predjelima. Čista monotonija. Pogledavala sam dva, tri dana prema starom gradu Klisu. Činilo se da je tako blizu, nadohvat ruke, pa sam zaključila da ću ga obići. To sam sutradan i učinila.

Kad smo završili s poslom, nisam se s grupom vratila dolje, nego sam se uputila gore ka Klisu. Ipak je bilo daleko, ali cilj je cilj. Ključ od grada imao je jedan stari *šjor*, pa mi ponudi ključ da sama odem gore, jer se upravo malo prije vratio odozgo s jednom grupom Engleza pa ga baš jako bole noge.

Uzmem taj neviđeno veliki i teški ključ, koračam uzbrdo i stižem pred golema vrata. Na mene odozgo sa zidina, lijevo od vrata, bijesno laje ogromni pas vezan lancem. Užasno se bojim pasa, ali mi se lanac učinio čvrst, a trenutak previše važan i svečan da bih se obazirala na nekakav lavež. Otključavam vrata, otvaram ih, ulazim kao kraljica u svoje dvore i šećem zidinama. Pas još malo laje, ali mu dojadi pa utihne. Tišina je gotovo čujna, ja hodam polako, zamišljajući odaje i dvorjane. Gledam dolje na Solinski zaljev. Vidi se Marjan, Split, mali Vranjic, Solin i sedam Kaštela. Sve se nanizalo oko zaljeva i prekrasno je. Sunce se spušta, preostaje malo vremena do zalaska. Moram se vratiti, zatvaram i zaključavam vrata. Pas me ispraća glasnim lavežom. Vraćam starcu ključ, on se zahvaljuje što nije morao sa mnom gore, a meni je drago što sam bila posve sama u negdašnjoj prijestolnici iz IX. i X. stoljeća u kojoj su stolovali hrvatski vladari.

Jurim nizbrdo, lepršam, više nije vruće, bogatija sam za jedan divan doživljaj. Već je dobrano pao mrak kad sam stigla u Vranjic.

Nakon tog dana obuzelo me neko posebno raspoloženje i osjećaj da mogu, sama samcijata, u slobodno vrijeme otići kamo god hoću pa sam jednog ranog toplog poslijepodneva posjetila Meštrovićevu galeriju u Splitu. U prostorijama je bilo kao u pećnici; suho i vruće. Bila sam jedini posjetitelj i mogla sam izložke razgledavati do mile volje.

Na ulazu u izložbenu dvoranu, na lijevoj strani, najprije me impresioniraju ogromne drvene statue Adama i Eve. Razgledavam i divim se svim, u kamenu, isklesanim izloščima. Ne znam ništa o kiparstvu, ali osjećam da nije samo granit ono što ostavlja utisak čvrstoće i trajanja. Taj utisak ostavljaju lica i sveukupne figure isklesane nevjerojatnom jednostavnošću. Zrače i uvijek će zračiti životnom snagom.

U Splitu se moglo još puno toga obići pa sam lunjala ulicama, prošetala Marjanom, gledala Dioklecijanovu palaču i kupila kartu za predstavu "Antigone".

Izvedba Sofoklove "Antigone" na otvorenom, na antiknom splitskom Peristilu, bila je za mene nešto sasvim nestvarno. I Peristil i "Antigona" potječu iz antičke civilizacije pa sam te večeri duhovno otputovala u daleku prošlost. Osjećala sam se svečano.

Jedne nedjelje ukrcala sam se na izletnički brod za Jelsu. Tamo se održavao vinski sajam. Već na brodu upoznala sam neko mlado, veselo, duhovito društvo. U Jelsi smo se kupali, skakali u more sa stijena, jeli kruh s pekmezom, smijali se svemu i svačemu. Nitko od nas nije ni kušao vino i nitko od nas nije imao novaca. Onaj pekmez što smo ga mazali na kruh, ja sam donijela od kuće. Kuhala ga je moja mama, a sitni novac za kruh smo međusobno prikupili. Na brodu prema Splitu, netko je udarao po gitari prateći pjesme koje smo pevali, pjesme koje su svi znali. Nikad i nigdje dotad nisam vidjela tako bistro i tako plavozeleno more i to je ono što u mom sjećanju obilježava taj dan. Plavozeleno more u Jelsi!

Ostalo je još nekoliko dana do našeg povratka u Zagreb i mislila sam da sam svoju studentsku praksu *pituravanja* odlično svladala i dobro upotpunila vlastitim lutanjima u slobodno vrijeme.

Međutim, dogodilo se da je netko od geodeta otkrio da ja znam na instrumentu očitavati kutove, jer smo to učili na *faksu*, na vježbama iz niže geodezije. Zato mi je šef radilišta jednog dana priredio sasvim neočekivano

iznenađenje. Dobila sam instrument i tri radnika, trasirke i terenski zapisnik. Taj se zapisnik sastojao od dvadeset araka propisanih tiskanica, presavijenih po sredini. Bio je preko polovice ispunjen ranije mjerenim podacima. Tada nisam znala, da u sredini mora biti prošiven trobojnim koncem iliti jemstvenikom. Toga dana sam i to saznala na osobito neugodan način.

Na teren nas vodi Jure, jedan od radnika koji je ondje bio, kad su na mjestima budućih poligonskih točaka, u kamen bušili rupe. Ponijeli smo željezne bolcne i nešto cementa da te bolcne zacementiramo u pripremljene rupe. Nakon toga ću ja izmjeriti potrebne kutove s tih novopostavljenih točaka.

Jure nas je vodio na suprotnu stranu od naše svakodnevne rute. Prošli smo pored iskopina Salone i nastavili prema Kaštelima penjući se sve više i više. Najprije poljskim putovima, a zatim kozjim stazama kroz makiju. Iza nas su ostali vinogradi, a i maslina je bilo sve manje. Još smo se uspinjali. Točno ispod nas dimilo se iz cementare, a iznad nas su se uzdizale okomite gole stijene Kozjaka. Stigli smo. Sunce je peklo, ali je puhao prilično jak vjetar koji je donekle ublažavao žestinu usijanog kamena. Posjedali smo po kamenju i odmarali se neko vrijeme.

Jure uzima cement i bolcne i druga se dva radnika dižu. Idu betonirati bolcne. Ja hoću s njima, ali mi ne dopuštaju. Neka se ja odmaram i čuvam instrumentarij! Od koga da ga čuvam? Ovdje kilometrima daleko nema nikog. Istog momenta mi sine:

— Voda! Da, voda!

Nismo nosili nikakvu vodu za betoniranje. No oni znaju što će. Znam i ja.

Kad su obavili posao, penjem se na te isturene kamene gromade, postavljam instrument iznad bolcne i centriram ga pomoću viska. Cement je još vlažan, radnici drže trasirke na susjednim poligonima, naviziram i bilježim opažane podatke u zapisnik. Sve ide dobro do zadnjeg stajališta. Postavljam tronožac s teodolitom iznad točke, puše jak vjetar pa se visak, obješen na tankoj uzici, klati. U džep hlača zataknula sam presavijeni zapisnik, saginjem se da rukom umirim visak, ali u zao čas. Nalet vjetra iščupa mi zapisnik iz džepa. Užasnuta gledam s one visine kako vjetar po makiji raspuhuje nekoliko dana mukotrpnog rada. Derem se iz sveg glasa i zovem radnike. Ostavljam instrument, spuštam se dolje u makiju, a dolaze i ona dvojica što su držali trasirke na dva susjedna poligona. Jure se nekamo izgubio. Skupljamo pojedinačne stranice. Do nekih se jedva može doprijeti jer su u gustoj makiji ili u škrapama.

Od muke sam se sva preznojila, ali nakon duge potrage sve smo stranice pronašli pa sam ih uredno posložila. Juru nismo tražili, ali smo i njega pronašli kako bezbrižno spava zaklonjen od sunca iza jednog kamena.

Neopisivo smo žedni pa odmoreni Jure mora po vodu dolje u cementaru. Uzima bombu, kako smo zbog oblika zvali metalni poklopac teodolita i ode nizbrdo. Nije ga bilo valjda sat vremena. Mi smo dotad završili posao i sve spakirali za povratak. Eno njega, teško se vuče uzbrdo, nije on više mlad, a nosi i onu bombu s teškom vodom. U bombu stane oko pet litara vode.

Daju mi da pijem prva. Ne mogu ni popiti odjednom koliko bih htjela pa bomba kruži naokolo nekoliko puta. Voda je odurna, ne topla, nego vruća, nalik na ono čime su zamiješali cement. Ima metalni okus, a sam Bog zna koje bolesti imaju ti radnici. Ili nemaju!? No, takvu žeđ nisam osjetila nikada ni prije ni poslije u svom životu. Ništa me nije moglo odvratiti da pijem još i još. Krenuli smo kući. Vjetar se smirio, cvrčci su imali zbornu pjevanje, popijena vodurina nam se valjala u želucima, a mi se valjali nizbrdo.

Jako sam bila ponosna što sam samostalno obavila posao, iako sam *njušila* da sam ga dobila jer se tamo nikome nije išlo, a posao se morao dovršiti. Ipak praksa nije završila samo s *piturom!* *Pituri* sad mogu pridodati i mokraćne poligonske točke te opažanje kutova!

Koliko god sam znatiželjna, sigurna sam da nikada neću saznati, stoje li još uvijek pod onim stijenama na Kozjaku bolcne zabetonirane mješavinom cementa i mokraće.

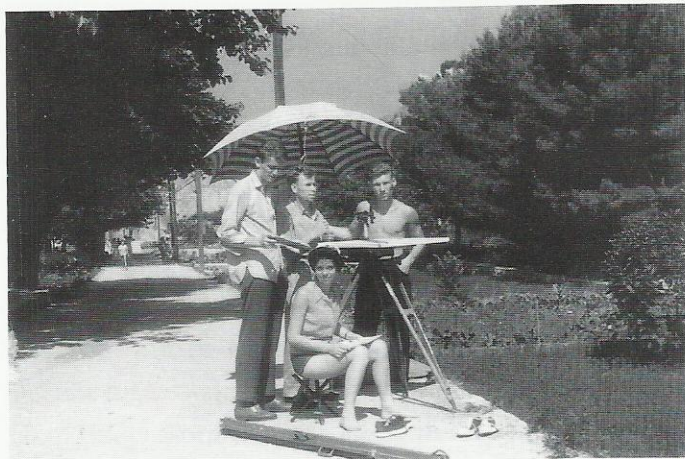
Mislim da sam korisno i prekrasno provela mjesec dana prakse u Splitu, odnosno u Solinu. O geodeziji još uvijek nisam ništa znala, ali sam vidjela i osjetila terensku atmosferu. U Zagreb sam ponijela saznanje da se vrijeme može koristiti na najrazličitije načine.

Praksa iza druge godine bila je nešto sasvim drugo.

Išli smo svi zajedno, cijela druga godina, na Pelješac u Trpanj. Vodio nas je profesor Krajziger. Opet sam na moru!

Snimali smo naselje najstarijom geodetskom metodom, geodetskim stolom uz pomoć instrumenta zvanog kipregel. Bilo nas je po četvero u jednoj grupi. Geodetski stol-dasku s crtaćim papirom, učvrstili smo na tronožac postavljen na određenu točku. Crtaću dasku štitili smo od sunca velikim suncobranom. Kipregel

se sastojao od durbina i dugačkog mesinganog ravnala. Njime bismo navizirali letvu, postavljenu na točku koju smo željeli snimiti, očitali potrebne podatke, *rehnšiberom* izračunavali udaljenost detaljne točke od stajališta i visinsku razliku između snimane točke i stajališta. Snimljeni detalj smo odmah na terenu iscrtavali na plan. Bilo je čudesno jer su snimljene kuće, ograde i parcele nastajale pred našim očima na planu u određenom mjerilu!

Studentska praksa, radna grupa: Mirko Šnajder, Božidar Zebec, Zlatko Valent i Branka Romaj, Trpanj, 1959.

Isto - u zaraštenom i visinski razvedenom terenu

Snimali smo blizu mora, a kad bi nam mozak uzavreo od vrućine, osvježili bismo se u moru i sve je teklo dalje. Profesor Krajziger bio je baš duša od čovjeka. Neumorno je obilazio sve terenske grupe i svemu nas poučavao. Poslije podne, još za danjeg svjetla, prema dobivenim podacima o visinama snimljenih točaka, iscrtavali smo preko snimljenog detalja slojnice iz kojih se mogla vidjeti visinska razvedenost terena.

To je, dakle, posao geodeta! Stanje na terenu treba vjerno prenijeti na planove kako bismo iz njih mogli vidjeti i horizontalni i visinski prikaz terena. Mislim da sam tog

ljeta saznala što ja to studiram i čime ću se moći baviti. Bila sam oduševljena. Na terenu nikad ne može biti dosadno, a meni u životu nikad, baš nikad, nije bilo dosadno.

U slobodno vrijeme smo se kupali, a navečer plesali da se sve prašilo. Doslovce se prašilo jer je terasa pred restoranom bila samo pošljunčena. Kad nije bilo glazbe u restoranu, otišli bismo malo izvan mjesta na plažu, sjedili po kamenju i pjevali uz gitaru, koju je tada još za svoju dušu i slučajno okupljeno društvo, svirao Hrvoje Hegedušić.

Preplanuli i zadovoljni vratili smo se u Zagreb na treću godinu.

Sesvete, 26. siječnja 2002.